

16.6.2022

VN/16834/2020

Valtioneuvoston päätös Alueen lunastaminen luonnonsuojelutarkoitukseen

Hakemus

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) on 7.7.2020 päivätyllä lunastuslupahakemuksella esittänyt, että valtioneuvosto antaisi luonnonsuojelulain (1096/1996) 52 §:n nojalla luvan lunastaa valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen Mikkelin kaupungissa sijaitsevaan kiinteistöön *Kukonmylly* (491-561-2-9) sisältyvän noin 8,4 hehtaarin suuruisen alueen. Lunastuksen kohde sijaitsee Saimaan Yöveden Astuvansalmen rannalla. Astuvansalmi on noin 1 kilometrin pituinen kapeikko Astuvansaaren ja mantereen välissä. Kohteen luonto-, maisema- ja kulttuuriarvot muodostavat yhdessä alueesta erityisen tärkeän ja säilyttämisen arvoisen kokonaisuuden. Alueella sijaitsee valtakunnallisesti merkittävin ja pohjoismaiden laajin yhtenäinen kalliomaalaus kenttä. Lunastuksen tarkoituksena on hankkia alue valtiolle käytettäväksi luonnonsuojelutarkoitukseen.

Alueen suojelu on tarpeen luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Luonnonsuojelulain 10 §:n mukaiset edellytykset luonnonsuojelualueen perustamiselle ovat olemassa.

Etelä-Savon ELY-keskus on tehnyt kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977, jäljempänä lunastuslaki) 8 §:n tarkoittamat lunastuksen valmistelutoimenpiteet. Etelä-Savon ELY-keskus on käynyt neuvotteluja maanomistajien kanssa alueiden suojelun toteuttamisesta vapaaehtoisin keinoin laatimalla alueen omistajille osto-, vaihto- ja rauhoitustarjouksia. ELY-keskus teki toukokuussa 2019 kirjallisen ostotarjouksen nyt lunastettavaksi suunnitellusta määräalasta. Helmikuussa 2018 ELY-keskus teki sekä tarjouksen maanvaihdoista, että esityksen yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta noin 5,8 hehtaarin määräalalle. ELY-keskus on varannut alueen omistajalle, käyttöoikeuden haltijoille, Mikkelin kaupungille, Etelä-Savon maakuntaliitolle, Museovirastolle, sekä Metsähallitukselle tilaisuuden lausunnon antamiseen asiasta. Maanomistajille on lähetetty kuulemiskirjeet todisteellisesti. Asiasta on kuulutettu lunastuslain 9 §:ssä säädetyllä tavalla alueen lehdissä ja kuulutus on ollut nähtävillä Mikkelin kaupungin virallisella ilmoitustaululla sekä Etelä-Savon ELY-keskuksen verkkosivuilla.

Suojelun toteuttamisesta vapaaehtoisin keinoin ei ole kuitenkaan päästy sopimukseen.

Alueen kuvaus

Lunastettavaksi esitetty alue on valtakunnallisesti ainutlaatuinen kokonaisuus. Alueen arvot koostuvat metsäluonnosta sekä alueen kalliomaalauksista, joiden perusteella voidaan osoittaa alueen merkitys jo maamme varhaisessa asutuksessa. Lunastettavaksi esitetty alue edustaa luontotyyppiltään karua ja kallioista Saimaan rantametsää, jonka puusto on varttunutta mäntyvaltaista metsää. Alueen keskiosan (noin 3,8 hehtaaria) sekä sen kaakkoiskulman rantakaistaleen puusto on iäkästä, pitkään

luonnontilaisena kehittynyttä männikköä, jonka valtapuuston ikä on yli 100 vuotta. Alueeseen on rajattu mukaan myös taimikkoa, koska se on tarpeen kokonaisuuden suojelun kannalta.

Lunastettavaksi esitetty alue liittyy Astuvansalmen lounaispuolella sijaitsevaan, valtiolle jo aiemmin luonnonsuojelutarkoitukseen hankittuun Astuvansaaren-alueeseen. Valtiolle hankitusta alueesta on muodostettu tila *Astuva 491-561-2-4*. Tila on Metsähallituksen hallinnassa, mutta alueesta ei ole vielä perustettu luonnonsuojelualuetta.

Aluetta koskevat kaavat, viranomaispäätökset ja muut selvitykset

Lunastettavaksi esitetty alue on osoitettu oikeusvaikutteisessa Yöveden ja Louhiveden alueen rantaosayleiskaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL-1; Luonnonsuojelulain nojalla valtion toimesta toteutettava alue) ja Etelä-Savon maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL 420; luonnonsuojelulain nojalla suojeltu tai suojeltavaksi tarkoitettu alue).

Lunastettavaksi esitetty alue sijaitsee kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Ristiina-Hurissalo maisematie) sekä luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaalla kallioalueella (KAO060069 Astuvan-salmi-Sirkkavuori). Lunastettavaksi esitetyllä alueella sijaitsee myös Astuvansalmen kalliomaalaus, joka on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös (kohdenumero 696010003). Kohde on Suomen suurin ja laajin yhtenäinen kalliomaalauspinta ja kuuluu maamme merkittävimpiin arkeologisiin kohteisiin. Lisäksi lunastettavaksi esitetty alue on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kohdetta Toijolan kylän historialliset kohteet.

Annetut lausunnot

Kuulemisaikana asiassa ovat antaneet lausunnon Mikkelin kaupungin kaupunkisuunnitteluosasto, Mikkelin kaupungin asumisen ja toimintaympäristön palvelualuejohtaja, Etelä-Savon maakuntaliitto, Museovirasto ja Metsähallitus.

Annetuissa viranomaislausunnoissa on todettu, että alueen lunastaminen ja sen perustaminen luonnonsuojelualueeksi toteuttavat sekä Yövesi-Louhivesi rantaosayleiskaavaa että Etelä-Savon maakuntakaavaa, joissa molemmissa alue on esitetty suojelualueeksi. Alueen siirtyminen valtion omistukseen turvaa myös Astuvansalmen ainutlaatuisen luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvojen säilymistä sekä mahdollistaa kalliomaalauksille johtavan polkureitistön kehittämisen ja sen virallistamisen. Lunastus tukee myös muinaismuistolain (295/1963) nojalla kiinteänä muinaisjäänöksenä rauhoitetun Astuvansalmen kalliomaalauksen suojelua ja vahvistaa kohteen asemaa ja saavutettavuutta merkittävänä nähtävyyks- ja retkeilykohteena.

Lunastettavan alueen omistavan kuolinpesän osakas *Jorma Tikka* on todennut launnossaan, että lunastuspäätöksen tekemisen toimijan tulee antaa pakottavat perustelut sille, miksi lunastus tulee lain mukaan tehdä, koska ELY-keskus ei ole esittänyt hänelle lakiin perustuvia pakottavia perusteita. Vailla luonnonsuojelullisia arvoja olevan talousmetsän lunastaminen ei ole maanomistajan mukaan peruste pakkolunastukselle.

Lunastuksen perusteet

Lunastuksen tarkoituksena on hankkia alue valtiolle käytettäväksi luonnonsuojelualueena. Hakemusasiakirjojen sekä myös annettujen lausuntojen perusteella alueen perustaminen

luonnonsuojelualueeksi turvaa eri selvityksissä tunnistettuja, valtakunnallisia luonto-, maisema- ja kulttuuriarvoja sekä edistää näiden arvojen suojelutavoitteita. Lunastettavaksi esitetty kohde muodostaa maisema-, luonto- ja kulttuuriarvoiltaan valtakunnallisesti ainutlaatuisen kokonaisuuden, mikä tekee alueesta erityisen tärkeän ja säilyttämisen arvoisen. Lisäksi maisemasta tekee erityisen se, että kohteella on yksi maamme merkittävimmistä kalliomaalauksista.

Alueen siirtyminen valtion omistukseen turvaa Astuvansalmen alueen arvojen säilymisen sekä mahdollistaa alueen käytön suunnittelun siten, etteivät sen arvot vaarannu. Alueen luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvot turvataan parhaiten jättämällä alue luonnontilaan. Hakkuut vaarantaisivat vanhan metsän luontoarvoja ja hakkuilla olisi myös haitallisia vaikutuksia alueen muihin arvoihin. Metsälailla ei siis pystytä turvaamaan alueen luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen. Alue täyttää luonnonsuojelulaissa asetetut luonnonsuojelualan perustamisedellytykset. Koska alueen suojelusta ei ole käydyistä neuvotteluista huolimatta päästy sopimukseen, alue on tarpeen lunastaa valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen.

Lunastusluvan myöntämisen edellytykset

Luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvostolla on oikeus luonnonsuojelualan perustamista varten tai muutoin tässä laissa tarkoitetun suojelun toteuttamiseksi lunastaa kiinteää omaisuutta ja erityisiä oikeuksia siinä järjestyksessä kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/77) säädetään.

Luonnonsuojelulakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan luonnon ja maiseman suojeluun. Luonnonsuojelualan perustamisedellytyksistä säädetään luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentissa. Sen mukaan luonnonsuojelualan perustamisedellytyksiä ovat muun muassa alueella oleva erikoinen tai harvinainen luonnonmuodostuma (kohta 3), alueen erityinen luonnonkauneus (kohta 4) tai mikäli alue on muutoin niin edustava, tyypillinen tai arvokas, että sen suojelu voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi (kohta 7). Lunastuksen kohteena olevan alueen luonto-, kulttuuri- ja maisema-arvot yhdessä muodostavat valtakunnallisesti ainutlaatuisen kokonaisuuden ja alueen lunastamiseksi valtiolle on olemassa luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentissa säädetty peruste. Suojelun toteuttamisesta vapaaehtoisin keinoin ei ole päästy sopimukseen, minkä vuoksi on tarpeen lunastaa hakemuksessa tarkoitettu määräala valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen.

Luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti lunastettavaksi esitetty alue täyttää edellä mainituin perustein sekä osana Astuvansaaren muodostamaa kokonaisuutta lunastuksen edellytyksenä olevan luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentin yleiset edellytykset luonnonsuojelualan perustamiseksi. Alueesta maksettavista korvauksista ja siihen liittyvistä oikeuksista päätetään erikseen lunastustoimituksessa.

Lunastettavien alueiden suojelu on pyritty toteuttamaan ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Ennen lunastukseen ryhtymistä on pyritty neuvottelemaan maanomistajien kanssa siten, kuin luonnonsuojelulain (1096/1996) 52 §:n 3 momentissa on edellytetty. Tilasta *Kukonmylly 491-561-2-9* suojeltavaksi esitetyn alueen rauhoittaminen yksityisenä suojeluna tai sen luovuttaminen valtiolle vaihtokaupalla tai kaupalla ei ole kuitenkaan onnistunut, koska maanomistajan ja ELY-keskuksen välille ei ole syntynyt neuvotteluyhteyttä ja maanomistaja on hylännyt ELY-keskuksen tarjoukset.

Asiassa ehdotettava ratkaisu

Ratkaisuehdotuksena asiaan ympäristöministeriö esittää valtioneuvostolle, että se antaisi luvan lunastaa valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin Mikkelin kaupungissa sijaitsevaan kiinteistöön *Kukonmylly 491-561-2-9* sisältyvän noin 8,4 hehtaarin suuruisen alueen. Alueen omistaa Kirsti Tikan kuolinpesä.

Edellä lueteltujen syiden vuoksi alueen suojelu on perusteltua toteuttaa lunastamalla se luonnonsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaisesti valtion omistukseen luonnonsuojelualueen perustamiseksi. Lunastusluvan hakemiseen liittyvät valmistelevat toimenpiteet on suoritettu siten, kuin lunastuslaissa (603/1977) säädetään.

Samalla valtioneuvosto lähettää jäljennökset päätöksestä ja lunastusasiakirjoista Maanmittauslaitokselle lunastuksen toimeenpanoa varten. Lunastuksesta aiheutuvista korvauksista ja siihen liittyvistä oikeuksista päätetään erikseen lunastustoimituksessa.